

נדורים מזו

עניין: דברי הר"ן בענין ביתך ונפל ובנאו

קהלת רבה פ"י, פיסקא כ"ג (וכן הוא בויק"ר פל"ב, ב)

וחזרני פי, אם יבאון אל מנוחתי, למנוחה זו אינם באים אצל באין הם למנוחה אחרת. ר' ביבי בשם ר' יהושע בן לוי אמר למלך שפעס על בנו ודחפו והוציאו חוץ לפלטיין שלו ונשבע שלא יכניסו לבנו לפלטיין. מה עשה, היתה בנויה וסתרה, וחזר ובנאה, והכניסו, נמצא מכניס בנו ומקיים שבועתו. כך אמר הקדוש ברוך הוא באפי נשבעתי וחזרני פי, אם יבאון אל מנוחתי, למנוחה זו אינן באים אצל באים הם למנוחה אחרת. ובעל פנים יגיד דבר. אמר ר' בון בשעה שהאדם ישן.

פרשת דרכים דרוש ח'

וזהו כוונת המדרש שהתחלנו מפני מה לא נכנס משה לא"י כדי שיביא עמו דור המדבר, כלומר שאין דור המדבר באים לעתיד לבא אלא בטענת למנוחה זו אינם באים אצל באים למנוחה אחרת כלומר שיחרכ ב"ה ויבנה עוד ובזה מקיים הקב"ה שבועתו שנשבע אם יבאון אל מנוחתי, ואלמלי היה משה נכנס לא"י היה מבטל יצרא דע"ז ולא היה נחרכ הבית וא"כ לא היו דור המדבר באים לעתיד לבא מפני השבועה שנשבע הקב"ה אם יבאון אל מנוחתי, אבל עכשיו שלא נכנס לא"י וגרמו העונות שנחרכ הבית לפי זה כשיבנה בהמ"ק באים דור המדבר בטענה דלמנוחה זו אינם באים אצל באים הם למנוחה אחרת.

והריטב"א בחדושי²⁵ דחה דברי הרשב"א וס"ל דאם נפל מותר ליכנס בו והביא ראיה ממאי דאמרינן במדרש קהלת²⁶ אם יבאון אל מנוחתי²⁷ למנוחה זו אינם באים אצל באים הם למנוחה אחרת, א"ר יהודה בשם ריב"ל משל למלך שכעס על בנו ודחפו והוציאו חוץ לפלטיין שלו ונשבע שלא יכנס בנו לפלטיין מה עשה היתה בנויה וסתרה וחזר ובנאה והכניסו נמצא מכניס בנו ומקיים שבועתו, ע"כ. והנה כפי סברת הריטב"א אפי' באומר קונם לביתך אם נפל ובנאו מותר ליכנס בו שהרי אין חילוק בין אומר קונם לביתך לאומר קונם לביתי²⁸ דבכולם מת או שמכרו מותר, ואם נפל אליבא דהר"ן אסור ליכנס בו דכיון דקאמר ביתי כל שהוא ביתו אסור ויש בזה אריכות דברים לא עת האסף. הכלל העולה דלהריטב"א האומר קונם לביתך או לביתי שאתה נכנס אם נפל מותר ליכנס בו ומטעם זה באים דור המדבר לעתיד לבא משום דנחרכ הבית וה' נשבע אם יבאון אל מנוחתי, והכוונה היא למנוחה זו אינם באים אצל באים למנוחה אחרת אחרת, אך אם לא היה נחרכ בית המקדש לא היו יכולים לבא לעתיד לבא

ועל פי הקדמתנו נתנה ראש ליישב מאמר הפונה קדים. ויש לדקדק בו דאיך תלה מיתת משה רבינו בח"ל עם מה שבאים דור המדבר לעוה"ב, שאם הכוונה היא דאגב שיקום משה בזמן התחייה יקומו ג"כ דור המדבר שהם קבורים אצלו דבר זה רחוק בעיני שאם רשע קבור אצל צדיק שבסיבת תחיית הצדיק שיחיה ג"כ הרשע. ועוד שהרי שנינו בפרק חלק²¹ דמרגלים אין להם חלק לעוה"ב, וכן איכא מאן דאמר התם דעת קרח אין להם חלק לעוה"ב הרי שאף שהם קבורים אצל משה מ"מ אינם באים לעוה"ב, וא"כ אם דור המדבר אינם כדאים מצד עצמם מאי אהניא להו מה שקבורים אצל משה רבינו. ואם הכוונה ויראה דזה יובן עם מאי דאמרינן בפ"ה נדורים²² האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר, קונם לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור. וכתב

הקדמת העונג יו"ט אות כא

מפני השבועה שנשבע ה'.²⁹

ישראל שרוין עלי. וא"כ מ"ט נפטרו כשגלו מא"י אלא ודאי דכשגלו בטלה ירושת הארץ לגמרי ובטל קדושת הארץ ולהכי נפטרו מתרומה ומעשר וכיון שבטל ירושת הארץ וירשו ירושה אחרת מותרין לכנס לא"י דהשבועה לא היתה רק שלא יראו הארץ אשר נשבע לאבותם היינו בזמן שזכו בה מכת ירושת אבותם. אבל בזמן שנפסק הקנין ירושת אבותם וזכו מחדש ירושה שני' ואינן יורשין מכת אבותם מותרים לכנס לא"י. והוי הא דאומר אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם ממש כמו בית זה סתרה וחזר ובנאה דמותר לכנס בה. ולהכי אמר למנוחה זו אינן באין למנוחה אחרת הן באין:

במדבר רבה פי"ט

שאתה השבית הצאן. אף פאן אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר ואת מכניס דור אחר, עכשו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא, אלא תהא בצדן ותבא עמהן, שנאמר (דברים לג

